

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N° 21.

Marti 17. Mai

1860.

URBARIALU,

Brasiovu. Scen'a cea trista de mai dandă iscata din cauza comasatiunei lunga Clusiu me face se me re'ntorcu inca odata si se mai improspetezu, ca cartile ce au esitu in caus'a urbariala nu sau cititu pe deajunsu; de acea reflectandu pe publicu la neaperata lipsa de indreptariu reproducu din

Indreptariulu in causele urbariali scl,
compusu de D. V. Popp. C. M.

acum cele urmatore, dupa cum le are auctorulu:

Terminii pentru urdirea proceselor urbariari.

§ 16. Cei cari voiescu ca sa se faca comasarea hotareloru lor si sa se despartiesca pamenturile fostiloru supusi domnesci de a domniloru, aceia trebe sesi dee acti'a la judecatoria competinte de instanti'a I-ma pene in 30. Iuniu 1862, in care actie se cera comasarea si despartirea. In acele hotare pentru cari pene in diu'a aci numita nu s'a cerutu (nu se va cere) regularea, numai atunci se va putea face comasatia si despartire deca ambe partile — atatu domnii catu si fostii supusi — intr'u intielegere si cu o invoire voru cere regularea hotarului.

Supusii aceia cari in puterea § 3 al patentei urbar. voiescu a cere inderetru (dela fostii loru domni) locuri de cele urbariari cari in 1. Ianuariu 1848 au fostu in posesiunea domniloru, trebe sa si asterna actiile sale la judecatoriile de instanti'a I. pene in 30. Ianuariu 1861, ca dela diua acesta incolo nu se voru mai primi astfelu de actii si lo-

curile acele voru remanea pentru totudeauna in man'a fostiloru domni.

Deca impartirea pasiuniloru comuni ori regularea paduriloru nu se va cere — prin cei cari au dereptu la aceste — pene in 30. Iuniu 1859 atunci li se va mai da la fostii domni enco unu anu mai incolo *) dereptu si voie de a cere regularea si impartirea; eara dupa trecerea acestui terminu se va urdii regularea si impartirea si fora cererea domniloru pe spelese si cu periclu loru.

Viena, 21. Aprile 1860.

Nu multe Foi pe riodice voru fi carii sa se fi ocupatu atata cu causele din carii atatea daune si nedereptati apasa pe umerii sermanului tieranu. Una cauza (dora) dintre tote mai insemnata au atins'o mai de curendu corespondintele G. St. de sub petr'a Cozlei in Nr. 11 a Gazetei, ad. „nescientia legiloru“ esprimendus dorirea de a vedea cartile de legi tiparite si in limb'a romana. Dupa parerea corespondintelui G. St. cauza ca tieranii

Dupa § 66 a patentei urbar. li se da fostiloru domni voie de a cere regularea pasiuniloru si a paduriloru si peste unu anu dela terminulu care e prefiptu in § 58 pat. urb. pentru cererea comasatiiloru. Prin ordinatiunea minist. din Februaru a. c. s'a prelungitu terminulu prefiptu pentru cererea comasatiiloru (in § 58 a pat. urb. legatu cu § 155 a ordinatiunei minist. din 27. Ianuariu 1858) dela 30. Iuniu 1859, pene in 30. Iuniu 1862, de unde se vede a urma ca si prolongirea de unu anu nu se va computa dela 1859 ci dela 1862.

romani nu știu legile ar fi, ca aceste nu se afla tiparite în limb'a română. Eu încă eram odată de părerea corespondentului G. St., înse acum m'am convinsu de contrariu și trebuie se afirmu cu taria: ca nu lips'a cartilor tiparite în limb'a română ci indolenț'a, nepăsarea cea mare a romanului e caus'a ca nu știe legile! Au nu au esitu de curendu două carti de legi tiparite în limb'a română, în cauzele urbariali, în cauzele acele cari mai afundu taie în interesele romanului țieranu? (se tacu despre acea ca mai tôte legile și ordinațiunile se tiparescu în Foile legilor imperiari și provinciari) — înse câți dintre carturarii romani le au acele carti; câți le au cetitu acele credu ca despre numărulu lor nu se va putea dice ca „e legionu“. Romanulu care nu asculta s'eu celu pucinu nu crede bucuros în cuvintele preotului ce le predica acesta fora carte; — acela romanu care dice despre omulu întieptu „ca vorbesce ca din carte“ romanulu acela care crede santu tôte ce se citescu din asia numi'ta „Cazanie“ numai pentru ca sunt tiparite, — acela romanu e cu cea mai mare nepăsare catra ori ce carte tiparita în limb'a română, atunci candu densulu trebuie se scôția din pungu câțiva cruceri și se dee pentru ea; de catu se dee pe o carte de acele din cari s'ar putea întiepti, și din care ar putea invetia cum sa și caute dereptalu și cum sa se apere în contra atacarei altora, mai bine se va duce într'o beutoria și va bea 1 felcutia de vinu ori $\frac{1}{4}$ de vinarsu! Dêca vei întreb'a pe romanu carturariu, necarturariu — ca de ce nu cumpara est'a ori ceea carte? 'ti va respunde ca nu are bani! nu are sermanulu romanu bani so dee pe carti folositôrie, dêra pe vinarsu și pe vinu are! Câți proprietari de mosii și câți fora proprietate de pamentu sunt într'unu satu (ori orasiu), cari se nu fie însemnati pe revagiulu (rovasiulu) crismariloru, la finea anului cu 1 feria s'eu 2 de vinarsu și cu mai multe de vinu? din cari nici unulu nu a avutu bani se dee pe o carte folositôria! Romanulu țieranu dêca cade într'o nevoie catu de mică nu știe se-si ajute, se duce la preotulu ori cantorulu ori dascalulu satului și cere suatu, cu care înse pucinu se pôte folosii, fiindu ca acestia singuri au lipsa de suatu; în urma trebuie se mërğa la Potracanu, care de multe ori ei ajuta, éra de mai multe ori nu, înse de usturatu totdeauna ilu

ustura. Sa și avutu preotulu, cantorulu ori dascalulu din satu cartea trebuincioasă de legi ar fi cautatu în ea și ar fi aflatu ca ce avea de a face și unde era sa și caute vindecare la atare asuprire. —

E adevératu ca nu tôte legile se afla tiparite în limb'a română și altele de se și afla în Foile legilor imp. și provinc. sunt atatu de voluminose și cuprindu atatea materii catu nu e cu putinț'a ca sermanulu țieranu ori necajitul preotu, dascalu ori cantoru se aiba regazu, se le citésca tôte ori se pôte afla § care tracta s'eu suna despre caus'a ce i se da înainte; de ale invetiã tôte nu e vorba, ca și cei mai escusiti legiuitori trebuie de multe ori se caute în carte candu vrea se apleco vr'o lege. Asia dara ar fi de doritu ca din legile cele multe și estinse civiri și criminari sa se tiparésca în limb'a română baremu numai cele mai trebuinciose parti, (capite) numai despre acele materii cari taie în viét'a cea simpla și restrinsa a sermanului țieranu, și aceste într'o limba usiôra.

Cate capite și oati §§ cuprindu atatu codicele civile catu și celu criminale a caroru recunoscintia nu va fi nici odată daunosa pentru romanulu țieranu! Tôte aceste potu remanea deocamdata necunoscute romanului, prin urmare nu e lipsa a se tipari. Eara câți §§, cate sanctiuni cuprinde codicele oivile și criminale — precum și alte ordinațiuni — cari de le ar știi țieranulu de multe ori nu și ar perde tóta averea în procese și nu ar fi asia pline tôte prinsorile de robi. Se știe țieranulu în contra caruia ese juctiea ca acumă nu are locu „tudumania“ (repulsiea) nu ar cadea la prinsóre pentru crimea de „potentia publica“ se știe colectorulu de dare (contributie) ca la banii de dare adunati din satu nu ei e iertatu sa se atingă nu ar cadea la prinsóre pentru crimea de „defraudatia.“ De ar sci depravatul țieranu ce pedépsa aspra cade pe cei cari punu focu, s'ar mai inpucina arsurile cele multe.

Dara apoi cu remanerea dela pertraptarea cauzelor, cu nemutarea judecatiei (sentintiei) la scaunulu mai înaltu etc. cate daune se casiuana la sermanii țierani, tôte din nescienti'a legiloru! Țieranulu M. capeta sentinti'a în mana cu care s'a determinatu în contumaciam ca mosia în care siede trebe sa o dee lui N., densulu afla ca acea sentin-

ția e nederépta și nu crede ca sei póta lui lua cineva mosia care elu au ereditu dela parenti, nu pasa de sentintia, o pune in serpariu și nu muta legea mai susu séu nu face intrebuintiare de remediile judecatii; sentintia capeta dupa 14 zile putere de dreptu și N. scóte jucutiile pe M. est'a convinsu fiindu ca i se face nedereptate face larma, se opune ba chiaru alunga pe jucutiei și Domnia-lui cade in prinsóre, aici injura pe judecatori, pe legi și baga vina la tóta lumea numai siesi nu! De scia M. legile, de scia ca nu e destulu se ai dreptu fere trebuie sa ti 'lu și aperi candu se ataca cineva atunci elu nu remanea fora mosie și nu cadea la prinsóre!

Acuma vine intrebarea ca pe ce cale și cine se tiparésca cartile cele trebuincióse pentru romani? cei cari au mai tiparitu carti romanesci in Transilvania — luandu afara cele besericesci — nu se voru indupleca asi mai baga banii, pucini ce póte au, in tipariulu cartiloru romanesci, ca sciu inainte ca sunt bani perduti; pe lenga tóte ca ei va fi dorundu de sortea romanului tieranu și ardori din anima sa i ajute, nu voru putea ca le voru fi lipsindu banii trebuinciosi, ca voru trebui sa si sustiena famili'a și pe sine cu pucinulu venit despre care potu dispune. Asia dara cine se tiparésca? respunsulu e gata: nime. Cine póte da altu respunsu se dee, eu unulu nu sciu respun-de alta!

Cum se schimba tempurile! Era unu tempu oandu alergau Ardelenii pe la Bai'a mare in Ungaria dupa carti tiparite — nu in limb'a romana ci unguresce — dupa urbariulu tieriei unguresci, care in Ardealu (firesce) nu avea putere; și candu se intorceau a casa capetau 25 de bate dela szolgabireu pentru ce au adusu urbariulu in tenutulu lui! dara nici cu acele 25 de bate nu au potutu impedece gubernulu Ardealului, se nu imple Arde-lenii tiér'a cu urbariu ungur., pe care apoi ilu puneau in fundulu ladii — de nu l'au fostu pusu szolgabireulu pe altu fundu — bagu séma ca se nu póte videa sórele Ardealului! acuma nu trebuie se mérga la Baia mare și se aduca carti netrebu-incióse de acolo, fere numai pene la protopopu; acuma nu va capeta 25 de bate pentru ca se va cumpara atare carte și totusi nu o cumpara, fere mai bine da banii pe rachiu ori platesce la unu

scriitoriu de al advocatiloru pentru suatu ori lucru care de multe ori ei manea și ce mai mare.

Acesta e unu reu care ar trebui desradacinatu din poporulu nostru; intrebarea e: cum și pe ce cale? —

Deslegarea acestei intrebări o lasu invetiato-riloru sufletesci ai poporului, dela carii invétia cele bune și de multe ori ei imiteza in cele rele. Voi sunteti lumin'a lumii!

Se me iertati prea onorate Domnule ca amu fostu asia lungu in reflexiunile mele', mai scurtu nu amu pututu — dara, o! inca cate se ar mai pu-tea dice! Scl. —

P e s t ' a , in 5. Maiu 1860.

(Capetu din Nr. tr.

Poporulu s'a tienutu cu tóte macile de elu, — civii și inteligintia s'a lapedatu de elu. — Pentru-ce? pentruca civilisatiunea falsa l'a facutu nepla-cutu, — și influintia straina politice l'a apesatu. — Candu poporulu romanu a domnit, cesarii și se-natorii era in portulu poporului imbracati, — și de candu a cadiutu, nu numai clasele mai nalte, ci și ceea midilocie 'lu parasira, și totu portulu numai la poporu si-a aflatu refugiu. Déca unu Cesaru, unu Traianu, déca și alti domnitori straini s'a im-bracatu, dar' și astadi sunt in vesmintele loru na-tiunale, pentruce se nu reprimésca și romanii pen-tru tóte clasele loru, vesmintele natiunale?

Civilisatiunea falsa, adeca aceea ce decurge numai din moda, si-a luat o curgere nenaturala dela apusu la resaritu, și cu valurile sale a trasu și popóre la lucsu, și prin acesta le-a descivilisatu la inima și desnatiunalisatu la spiritu, caci in lo-culu modestiei a intratu desfrenarea, in loculu a-morii de natiune, indiferentismulu, la multi dintra aceia carii numai prin portulu civilisatu doria a se paré de culti.

In provinciile aceste asupra nóstra a influin-tiatu și starea politica, asia ca uneori se purtamu fracu, de altadata atila, pentru ca nu amu pututu séu n'amu vrutu se stamu in contra ventului furi-osu, fara ca se fimu fostu deobligati a ne lapeda de portulu nostru. —

Noi vedemu ca intr'unu statu liberu, unde

póte fi inca vorba de dreptu si cuvientia, persecutiunile politice s'au mai raritu, si totu poporulu, carele prin origine, limba, datine vesminte se deosebesc de celalaltu, se silesce ca caracteristica sa nationala din totu punctulu de vedere se o sustiena, pentruce asia dreptu, precum datorintia avemu si noi a ne nationalisa in tóte straturile nóstre, nu numai prin institutiuni de cultura, ci si chiaru prin portu. Déca némtiului si ungurului 'i este iertatu asiu areta amórea catra natiunea loru, — cine póte dori ca romanulu se uréscá orice ce s'ar atinge de desvoltarea si propasirea lui nationalu?

Idea, de a introduce vesmintele nationale si in clasele cetatieniloru si inteligintiei s'a realizatu si la alte popóre, — si óre noi se primimu portulu loru, cu care adeseori ne incarca de sila, séu se ne tienemu de alu nostru?

Aceste anticipate servéscá de motive la unele urmatóre. —

In anulu acesta romanii fusera espusi neplaciloru pentru portu asia pe aci precum si in alte parti. — Unii era insultati de unguri, pentru cilindru nemtiescu, pretindendu acestia ca si romanii se pórté atila, séu déca nu vreu pe acésta, se se imbrace romanesce, dar' numai nemtiesce, nu, — altii, carii dóra diu romani era ungresce imbracati, a fostu risi iéra mai anteiu de unguri, carii credea ca romanului 'i rusine de portulu seu, séu de frica loru au aruncatu fraculu, iéra de nemti au fostu risi, — firesce in dosu — ca schimba cineva fraculu strainu, pentru atila straina etc. etc. si intra asia impregiurari nu vediu ramu unii ceva mai rationalu, decatu a lasa si fraculu si atila la o parte — ca se nu aparem in tabera demonstratiuniloru, séu a reactiuniloru — si a ne întórce la portulu nostru nationalu, caci asia vediu ramu a ne puté pune in o pusetiune mai neutrala fétiá cu altii, si mai onorabila fétiá cu poporulu nostru, pentru ce in Pest'a se imbracare unii cu vesminte nationale romane.

Noi amu cugetatu pre multu, ce portu se ne alegemu, ca se fia caracteristicu romanu, si se se póta introduce preste totu. Amu asteptatu si o initiativa dela fratii ardeleni, dar' fuseramu siliti dupa atata intardiére, acum deocamdata a adopta portulu representatu in jurnalulu de moda din Dresd'a, portulu in care au fostu imbracati deputatii ro-

mani adunati inca la Divanulu ad hocu in Bucuresci. —

Acestu portu s'a vediu mai adeseori pe stradele Pestei, si a atrasu atentiunea publicului in gradu mare, incatu grupe de ómeni se aduna ca se véda pe cei doi tineri si frati romani in vesmintele romane, cari au impresionatu asupra publicului, incatu s'a auditu adeseori „fórté frumosu“, „clasicu.“ —

E prea greu a descrie unu portu pentru ca se se póta lua cineva dupa elu, dar de órece din mai multe parti fuseramu provocati a da desluciri in privintia acestui portu, me restringu a face o descriere scurta pentru o introducere posibilá a unui portu mai uniformu. —

Pe capu o caciula de astracanu, in forma acólei caciule, cu carea Mihaiu Vitéssulu e luat in portretulu litografisatu in Parisu prin Stanescu, — si in caciula pene de corbu. —

Peptariulu si ciorecii sunt de panura alba, cu sinóre venete si bumbi albi lati, carii pe peptariu sunt pene la grumazu, — éra sinoretur'a e foarte simpla si modesta.

Caftanulu, in forma unui caputu comodu e de panura veneta inchisa, la guleru si pe peptu e sinoratu cu sinóre de unu degetu de late negre, si pe lenga aceste cu sinóre rosii in féti'a visinei, éra peste caftanu unu breu nationalu romanescu (rosiu galbenu venetu) de 4 degete de latu tiesutu de femeile romane de pe sate. Breulu slobóde de stenga doi capeti de o palma de lungi.

Pentru incaltiaminte in jurnalulu atinsu era sandale, inse noi amu primitu caltiuni de lacu cu turecii cam scundi, si la nodee cu cretiuri.

Peste aceste imbracaminte se arunca paliulu romanu, carele pentru acestu portu apare de unu vesmentu clasicu. E de panura alba si sinoratu cu venetu. Colariulu paliului e cam scobitu ca se se póta vedé sinoratura caftanului, — si paliulu are unu guleru cam cuadratu in form'a unui guleru de buhaiu. —

Manécile la taiatura de catra peptu se potu imbumba si desbumba de subsuóra pene in capetu asia pecum siacine voiesce a le purtá. —

Aceste sunt nesce observatiuni fugitive la dorintia mai multora, — dar' ar fi de doritu ca fratii ardeleni se studieze a compune unu portu caracte-

risticu pentru romanii de dincoace de Carpati si acela pentruca se se introduce peste totu, se se comunice prin atare icóna de moda.

Avemu dreptu, avemu datorintia a ne pastra si onorá vesmintele nóstre nationale, inse se simu moderati, se nu flusturamu cu portulu nostru pe la nasulu altora, ca altii pe la alu nostru, se nu impunemu cu elu, ci numai se ne infratimu prin elu, — mai de parte se simu precauti ca se nu ne lasamu cumva in favórea lucsului, si se ne derapenam in starea materiala, caci atunci introducerea portului nationalu ar fi periculósa. — Noi se avemu portu nationalu, dar' se nu'lu cumperamu in Parisu, ci dela a-i nostri, ca cu banii acestia se propasiéscá industria nationala a nóstra.

Scimu pre bine ca poporulu nostru n'are lipsa de fabrice straine pentru portulu lui, caci portulu romanu preste totu se fabrica in sinulu familiei. — Acésta e o impregiurare favorabila si ne da indemnul a introduce portulu nationalu, pentruca productele de acésta industria se se indeplinéscá in favórea meseriasiloru, si in onórea poporului. —

M . . .

Despre academia. *)

(Канетъ.)

II.

Къ челе еспясе пълъ ачи, амъ автзъ! de скопъ а аръта ромъниоръ импорганда ши фолосзлъ Akademii-лоръ дин лътеа цивилитаръ. Дэкъ пълъ акъма липса де дъвздацъ не-аъ цингъ не локъ, де п'амъ пътзтъ авеа о асемине инститъцизне, — десволтареа ши перфекционареа интелепциеи национале де астзъи не фаче а аспира ши а стързи пентрз реализареа знеи Akademii.

Амъ фаче дъсз о лакъпъ, дакъ амъ трече къ ведереа фърз а зиче чева деспре Academia дин Iamii. Фостзлъ Домнъ Михаи Стърза, ла 1834 дете нъме де Akademii чедлъ дътзъ цимпасиъ че се дъфийнз дъпъ рестагареа школелоръ национали. Ресзлатзлъ дъсз фъ нъмаи нъмеле: ници знъ фелъ де статзте нъ регзларъ организацъи знеи Akademii тзкаръ пентрз вииторъ; не лъпгъ ачеста, óменii дъвздацъ липсидъ, клар калачитздиле mediокре че репресзлгъта професори де не атъиче нъ провдсеръ нимикъ че с'ар фй пътзтъ зиче демнъ знъи корпъ де дъвздацъ.

Че фелъз ера лъкрзлъ? Референдарислъ школелоръ

(че а фостъ нъмаи знзлъ сингъръ ши пестрзметзтъ, D. G. Asaki) ши къ дой треи професори, комъснакъ комитетзлъ Akademii! Дъ ачеста с'а тзрпийнъ тотъ нъмеле ши престипъзлъ Akademii дин Iamii, пълъ ла 1849, къндъ цимпасизлъ а къпътзтъ о реорганизацъи ма радикалъ, дъпъ моделзлъ цимпасизлоръ европене.

Фостзлъ Домнъ ши Kaimakamъ Алек. D. Гика, дъ скърта епокъ а гзвернзлъи сеъ интеримаръ, дъ а. 1858, арзнкъ фндamenteле знеи позъ къдиръ дестинатъ пентрз школи не локалзлъ векъзлъи колеци дин къртеа съпътзлъи Сава.

Ачестз едифицъ i се дете нъмеле де Akademii националъ дъпъ хрисовзлъ каре с'а пзсъ къ solemnitate ла фндamenteле сале.

Фйз къ съ ажъицетъ а ведеа дъ ачестъ едифицъ дътронзндъсе о инститъцизне, каре съ провдкъ фрек-теле де каре нацъи знеа е сетóсз!

Винъ акъма дътрзвзриле:

Авемъ нои невоиъ де инститъцизне знеи Akademii, ши че мисъи знеа сз айбъ еа?

Авемъ дин чине о комъсне, ши дъпъ че васй сз се организе?

Еатъ дътрзвзри каре провóкъ сериóсе вгърй де сэмъ. Е фóрге греъ а се фаче дъчепзтълъ знъи лъкръ, май алесъ ла нои, карй сзнтетъ дъчепзторй дъ тотъ фелъзлъ де ашезъимите; ши дакъ венимъ ла дъчисъи знеа де а'лъ фаче, катъ сз къдетъи ши сз медитъмъ тълъ пентрз къ с'лъ вродимъ май къ пентрере.

Сзнт óменй карй гзсескъ де присосъ ши кларъ не-фолоситóre о асемине инститъцизне. Амъ дори дъсз сз штимъ къвинтеле че потъ сз айбъ. Нои, дъсз, сзнтетъ копвинши къ о Akademii, дакъ се ва организа вине, пóте сз адзкъ ресзлате фолоситóre. Тóте попóреле цивилитаре prin фелзрите кипри ши сакрифидзри аъ лъкратъ ши лъкрзъ ла кългъра лимбеи ши дъкзрацъареа талантелоръ каре тзрескъ престипъзлъ знеи нацъи. Дъ скъртзлъ тимпъ, де къндъ пътетъ зиче къ амъ интраъ дъ епока ренаштереи, есте адевзратъ къ амъ фъкзтъ къдй-ва пашй дъ карьера литерелоръ. Дар нъ е май пзгъинъ адевзратъ къ талантеле литерарие аъ фостъ къ тотзлъ дъ деспрецъ ши липсиде де дъкзрацъаре, дъ кътъ prin емълацъи знеа сз проспезе ши сз мергъ май департе. Нъ е еаръш май пзгъинъ адевзратъ къ лимба поастръ дъкъ нъ е дефинитивъ къпоскътъ, ници дъ респектълъ формацизней сале, ници дъ аъ дънавзцирей сале; о комъфъсизне mare de принципй ши системе домнеште къ о анархиз дъ маньера атзтъ а скрипъкрей кътъ ши а рос-

tirei. Ачесте дозъ некъвиінде, даръ, не провóкъ а къцета ши а фаче чева каре съ не дъкъ не о кале маї възъ. — Ши кѣм се воръ стимъла талентеле, дакъ нѣ prin о авторитате, каре съ айъ компетенца ши факълтатеа де а да премії ши а дикорона опереле меритóсе? — Ши кѣм се ва регла лимба постръ, дакъ нѣ prin о авторитате, каре съ се окъне сериосѣ де Дикционариълѣ сеѣ, де граматика са ши де механисмълѣ сеѣ? — Ши кѣм вомѣ ажънде а авеа о литератъръ проприѣ recomъндавилъ, о исторіѣ националъ ordinатъ, дакъ нѣ вомѣ авеа о авторитате каре съ опинеze аспра диверселорѣ продъчері ши съ се окъне дн специалъ къ опереле де интересѣ моралъ? — Воръ зиче днсъ зні къ опереле възне ши талентеле дела сине се recomъндъ; ши се воръ чита кътева персоне каре нѣмаї дѣлъ кътева версърі, ешите дн ниште momente де инспирациъне ферицитъ, аѣ ажъноѣ знде н'аѣ гъндитъ, дн постъриле ши дн демнитъдиле челе маї дпалте. Аша поте съ фѣз; дар' ачеї че факѣ асемине рефлекциъні н'ши днторкъ vederea да атъте ши атъте алте таленте, мълтѣ маї меритóсе поте, карі днпезескъ дн зitare ши adese се пердѣ къ тотълѣ prin дескзрациаре.

Дн ачесте пѣцине къвинте, кредемѣ къ амѣ демъстратѣ зрѣнда ши мисіънеа знеї инститъциъні Академиче.

Кредемѣ де къвиінде а репета къ, фъръ де ачѣста, талентеле сѣнт осандѣте а заче дн днзперекѣ ка флориле мѣроситóre авандонате днтре тѣрзчині саѣ кълкате де пѣчóреле профане. Фъръ де ачѣста, лимба се ва днвѣрти днкъ мѣлѣ тимпѣ дн рѣзъчириле ignoранцеї саѣ а еминатіеї*), саѣ къ алте къвинте, дн апархїѣ ши descordine.

Дар' дакъ не-амѣ пѣтзтѣ конвинце деспре печеситатеа знеї инициативе, катъ съ о ши зпемѣ дн практикъ. Кѣм, дн че óменї, ши не че васї с'ар къдеа съ се органисеze о Академиѣ ромънлъ? Дѣкъ амѣ лза статътеле Академиѣлорѣ стрѣине ши ле-амѣ стрѣлдънта да пої, с'ар фаче знѣ лѣкръ де имитациъне каре поте съ нѣ айъ валóреа оригиналѣлї.

Ефоріа школелорѣ дн Бъкрештї, нї се паре къ проіектѣзъ днфѣиндареа знѣї корпѣ школѣстикѣ съз нѣме де Академиѣ, дѣлпъ васїле ши моделѣлѣ системелорѣ къпоскъте дн Церманіа: съз титлъ де „Социетъдї Академиче, провъне а се инстїтї ниште комїтете, компъсе дн къте треї персоне, карі съ се окъне специалементе де штиінде, арте ши лексїкографїѣ; къ алте

къвинте о Академиѣ didacticъ, къ факълтѣдї тѣр-ципите, ши съвъсъ іспридикциънеї авторитѣдилорѣ школѣстиче.

Нѣ не днкъмѣтѣмѣ а комъате идея днainte де а о vedea формълатъ дн проіектѣ. Не тѣрципимѣ а обїекта нѣмаї къ системеле цертане, къ тóтъ рациънеа лорѣ, нѣ преа сѣнт практикѣвиле да пої: Ромънїї нѣ сѣнт андї пентрѣ конченциънїле Нордълѣлї; ценѣлѣ лорѣ, спиритълѣ лорѣ, патърналѣ лорѣ, инстинктеле лорѣ, маї къръндѣ ши маї къ фолосѣ потѣ съ днвѣрѣдшеze конченциънїле Гало-їталїче. Не дннгъ ачѣста кїарѣ чївїлісациънеа дн каре амѣ днaintатѣ чева, не-а фамилиарисатѣ къ инстїтъциънїле ценѣлѣлї франчезѣ. Дѣлпъ тотѣ къвълтѣлѣ даръ, дакъ есте съ имитъмѣ моделе стрѣине, кредемѣ къ инстїтъциънеа Академиѣї франчезе есте моделѣлѣ челѣ маї демпѣ де имитатѣ. О Академиѣ ромънлъ, кроїтѣ дѣлпъ ачѣста, кредемѣ къ ва фї сїнгъръ дн старе а авеа о destїнатъ маї къ съкчесѣ ши а пѣтеа съ вївїфиче ши съ днboldѣскъ ценѣлѣ интелїциндеї ромъне.

Коръвиле констїтзтїве але статълї постръ, каре зрмѣзъ а се окъпа къ реорганизареа Принципателорѣ ѣните, ши prin зрмаре къ destїnatele ромънїнеї, спѣрѣмѣ къ се ворѣ пѣтрънде де днсемпътатеа ачестѣ обїектѣ, ши да тимпѣ се ворѣ арѣта целóсе де а пропъне инстїтъциънї де патъра ачелора де карі ворвїрѣмѣ. А вївїфика ши а днълда морала знеї нациънї есте тотѣ атъта, ва днкъ ши маї импортантѣ, ка идея де аї спорї армѣта. Prin зрмаре стѣрѣимѣ ши черемѣ, дн нѣтеле нациънеї ши ал тѣрїреї сале, сакрїфїцърї серіосѣ дн партеа статълїї ка ши дн партеа социетъдїеї.

Челѣ че ва обїекта дн контра ачесторѣ идеї, дн-тóркъ'ши прївїреа ла исторїа челорѣлате попóре. Наполеоне челѣ mare нѣ ера знѣ зтопїстѣ саѣ знѣ революционарїкъ къ идеї есцентріче; къ тóте ачесте дн тимпѣлѣ имперїзлї сеѣ статълѣ вѣрса къте 300,000 франчї (30,000 галвенї) не анѣ пентрѣ днкъзрациареа литератърїеї, а штиинделорѣ ши а оперелорѣ меритóсе. Асемїне сакрїфїцърї нѣ ераѣ парї а се vedea ши дн тимпѣлѣ монархїилорѣ преchedente.

Дар нѣ нѣмаї статълѣ, чї ши партїкларїї лѣсаѣ фондърї destїnate пентрѣ ачѣста. Ла пої днсъ нѣмаї знѣ сїнгърѣ вѣрватѣ се гѣсї къ идея ценероасѣ де а фънда премїї литерарїеї*); фїз знѣ днчензтѣ ши

*) Инстъркциънеа непѣрфектѣ.

*) D. Констан. Брънковѣанъ с'а фѣкѣтѣ немърїторїѣ дн Цѣра ромънѣскъ prin фъндареа маї мълторѣ тѣ-

ші знѣ вѣнѣ есемплѣ пентрѣ патриотичнѣхъ ромѣни-
лорѣ! —

Дѣлѣ граднѣхъ де кѣлѣрѣ ла каре амѣ ажнѣсѣ,
дѣлѣ пѣтѣрнѣхъ мѣрѣнигѣ алѣ ѡменѣлорѣ де лѣтере шѣ
де штѣинѣ че авемѣ, дѣлѣ патѣмеле каре доминѣ кѣар
пе ачеѣ пѣрѣни кѣрѣ сѣнт, е кѣ пѣнтѣинѣ а ашѣпта шѣ
а ведеа ѡ сочѣтате академѣкѣ формѣндѣсе дела сѣне.
Нѣмаѣ гѣвернѣхъ катѣ сѣ ѣа инициѣтива: нѣмаѣ статнѣхъ
пѣте сѣ ѡ пѣлѣ дн лѣкраре.

Дн адеврѣхъ нѣ пѣтемѣ претѣнде а авеа ѡ Ака-
демѣхъ кѣ патрѣзечѣ де фотолѣрѣ. Пентрѣ моментѣхъ,
кѣарѣ де ар фѣ вѣнѣ воинѣ н'ар фѣ кѣ пѣтинѣ: ѡме-
ниѣ пе лѣпѣсѣкѣ. Нѣ сѣнѣтемѣ дн сѣ атѣтѣ де неавнѣрѣ
дн кѣтѣ сѣ нѣ пѣтемѣ форма ѡ Академѣхъ де чѣнѣ-
спрезече фотолѣрѣ.

Кѣм дн сѣ се ва прочеде?

Еатѣ сѣмарѣхъ пѣрерѣлорѣ пѣстре пентрѣ vasele
че пропнѣтемѣ а се лѣа ла органиѣареа знѣѣ асемѣне
инѣтѣрѣнѣнѣ.

1. Сѣв нѣме де академѣхъ ромѣнѣхъ сѣ се днѣи-
инѣзеа знѣ корнѣхъ лѣтерарѣхъ, компнѣсѣ де чѣнѣспрезече
мемѣрѣ.

2. Скопнѣхъ ачѣстеѣ инѣтѣрѣнѣнѣ сѣ фѣз:

а) А се окнѣпа кѣ дѣверседе кѣстѣнѣ лѣмѣвѣстѣче,
прекнѣм грамѣтикѣ, ортографѣ шѣ алѣтеле; прѣн зр-
маре а опѣниѣ аснѣпра кѣрѣнѣлорѣ школастѣче атѣнѣгѣѣѣре
де лѣмѣвѣ, шѣ аснѣпра сѣстемѣлорѣ че с'ар кѣвени а се
адопта.

пѣстрѣ, пе каре днзѣстрѣндѣле кѣ аверѣ днсемпнате
ле-а дѣстѣнатѣ пентрѣ опере знѣанѣтарѣе. Ачѣсте аверѣ
аснѣрѣ сѣ аѣлѣ сѣв патронаѣнѣлѣ Прѣнѣпѣлѣѣ Бѣвѣскѣ
Б. Бранковѣанѣ, ковѣорѣжѣторѣхъ днѣ фамѣлиѣ фѣндѣторѣхъ-
лѣѣ Домнѣхъ.

Ачѣстѣ жнѣне Прѣнѣпѣ, спре а мерѣта мемѣрѣа
стрѣвнѣлорѣ сѣѣ, днѣ прѣсоснѣхъ венѣтѣрѣлорѣ а фѣндѣатѣ
маѣ мѣлѣе школѣ де фете, стѣпенѣдѣрѣ пентрѣ ажнѣтрѣ-
рнѣхъ школѣрѣлорѣ фѣрѣ авере, шѣ премѣрѣ лѣтерарѣ (жн
премѣѣ де 300 галѣ. шѣ знѣ акѣсѣтѣ де 150 галѣ. ла
фѣкаре доѣ анѣ). Фѣрѣ а иѣтра дн теорѣиле, днѣлѣ каре
знѣ пѣвлѣчѣстѣ воѣескѣ сѣ атаче дрѣнтѣрѣле де тѣтелѣ а
ле Прѣнѣпѣлѣѣ Брнѣковѣанѣ, ноѣ анлѣздѣмѣхъ фѣпта шѣ
кѣнѣпѣнѣнѣне ачѣстеѣ идеѣ цѣнерѣсе, дѣмне де секо-
лѣлѣ дн каре пе аѣлѣмѣхъ.

Амѣ фѣче ѡ инѣскрѣдѣнѣе дакѣ амѣ зѣта шѣ пре-
мѣнѣлѣхъ промѣсѣхъ де Дн. графнѣхъ Скарлатѣ Росѣтѣ; дѣр
дѣспре ачѣста вѣмѣхъ ворѣ маѣ тѣрѣнѣ.

б) А лѣкра знѣ Дѣкѣиѣнарѣхъ ромѣнѣсѣкѣ, пе мо-
делнѣхъ Дѣкѣиѣнарѣлорѣ еште днѣ Академѣиле франѣчеа
шѣ италиѣне, арѣтѣндѣхъ дѣфектѣосѣтатеа кѣвинѣтелорѣ рнѣ
днѣтрѣдѣсе дн лѣмѣвѣ шѣ инѣкѣндѣхъ пе ачѣле че се кѣ-
вѣне а се прѣиѣми.

с) А'шѣ да пѣререа аснѣпра оперѣлорѣ лѣтерарѣе,
фѣлолѣоѣиче, морѣале, истѣорѣче шѣ фѣлѣосѣфѣиче каре ар ме-
рѣта премѣрѣ днѣ парѣтеа статнѣлѣ, сѣлѣ днѣ парѣтеа цѣ-
перѣшѣлорѣ фѣндѣторѣ че ворѣ воѣ а венѣ дн ажнѣтрѣ-
рнѣхъ лѣтератѣрѣе.

д) А се окнѣпа кѣ орѣдинареа докнѣментѣлорѣ шѣ
инѣскрѣпѣнѣнѣлорѣ каре ар ажнѣта ла комплѣктареа истѣ-
орѣеѣ наѣиѣonale.

3. Мемѣрѣи Академѣиѣ, ѡ датѣ нѣмѣнѣдѣ, ворѣ фѣ дн
постѣрѣле лорѣ пе вѣадѣт: нѣмаѣ прѣн дѣмѣнѣиѣнарѣе де
внѣлѣ воѣлѣ, сѣлѣ прѣн знѣ вѣотѣхъ де есклѣсѣнѣе знѣанѣмѣхъ,
ворѣ фѣ днлѣокнѣдѣ де алѣдѣ. Ла днчѣпѣнѣтѣхъ гѣвернѣхъ ва
нѣмѣи пе 9 мемѣрѣи: ачѣшѣтѣа ворѣ нѣмѣи прѣн алѣдѣре
пе чеѣ шѣсе; дѣлѣ ачѣста апоѣ, дн касѣ де ваканѣлѣ,
лѣпсѣрѣле се ворѣ днѣдѣпѣни прѣн алѣдѣре.

4. Мемѣрѣи Академѣеѣ ромѣне ворѣ фѣ ромѣнѣ,
фѣрѣ дѣстѣнкѣнѣе де провинѣчѣхъ сѣлѣ де прѣтекѣнѣе.
Дѣр нѣчѣ ачѣѣ карѣ се ворѣ нѣмѣи де гѣвернѣхъ, нѣчѣ а-
чѣѣ карѣ с'ар пропнѣне маѣ тѣрѣнѣ дн касѣрѣ де ва-
канѣлѣ, нѣ ворѣ пѣтеа фѣ фѣрѣ ѡрекаре тѣлѣ лѣтерарѣхъ
кнѣпѣоскѣнѣтѣхъ.

5. Конѣдѣнѣнѣле адмѣсѣнѣеѣ, дрѣнтѣрѣле шѣ овлѣ-
гаѣнѣнѣле мемѣрѣлорѣ Академѣеѣ сѣ се реглѣзеа дѣлѣ
анѣме статнѣте одатѣ пентрѣ тогѣдѣеанѣа.

6. Гѣвернѣхъ ва дѣстѣна знѣ локалѣхъ пентрѣ цѣ-
нѣреа шѣдѣнѣлорѣ Академѣеѣ, шѣ пентрѣ лѣкнѣнѣа се-
крѣтарѣлѣ сѣѣ.

7. Дн локалѣхъ че се ва дѣстѣна пентрѣ ачѣста
се ва ашеза шѣ бѣвлѣотека актѣзалѣ а статнѣлѣ, каре се
ва пѣне сѣв дѣрекѣнѣнеа Академѣеѣ.

8. Мемѣрѣи Академѣеѣ ворѣ фѣ регрѣвѣнѣдѣ де статнѣ
дн рапорѣтѣхъ кѣ дѣмнѣтатеа карѣкѣтернѣлѣ лорѣ шѣ кѣ
сарѣина каре лѣ се ва импнѣне.

Ка кѣнѣклѣсѣнѣе, адѣѣѣмѣхъ кѣ нѣ дѣрѣмѣхъ алѣ де
кѣтѣхъ ка идеѣле че пропнѣтемѣ сѣ фѣз рѣмегате шѣ ме-
дѣтате де ачѣѣ че поартѣ дн мѣнѣлѣ мѣндѣатнѣхъ де а
реѣенѣра Прѣнѣпѣнѣтеле-знѣте прѣн инѣтѣрѣнѣнѣ вѣне кѣ-
цѣтате шѣ фѣлѣосѣтѣоре. —

La mormentulu scumpei mele socie.

Repausata in 13. Aprile v. 1860.

Plecași o dulce socia din lumea cea desiérta,
Te smulșe branc'a mortiei din bracia de amoru!
Te rogu scumpa Maria, intorcete si iérta
Se'ti planga, se te caute duiosulu socioru!

Tu angeru din naltime, ce reversasi amóre
In fientia-mi, in viétia-mi balsamu vindecatoru,
Primesce a mele lacrimi, suspine cu duróre,
Primesce-le Maria din inim'a-mi cu doru!

Cu ele ca cu semnulu amórei cei curate,
Ce ne 'ndulci viétia si 'n bine, si in reu,
Voiu plange spre mormentuti, pururea voiu cantate,
Pen' candu draga la tine nu voiu veni si eu.

Voiu plange ca-mi fu si socia cu amóre, cu credintia,
Ca-mi fu si in locu de mama si 'n locu de dulce soru;

Caci eu venii la tine lipsitu prin prevedintia
De tata si de mama, de dulce soru cu doru.

Si mórtea nesatula de ceea ce 'mi gatise
Se rapedi grozav'a si 'n noulu adepostu:
Antaniu a nóstre dóue fientie ne ucise,
Apoi parenti si un frate ce 'n casa ti a mai fostu.

Voiu plange ca dorinti'a de a fi in nou'a-ti casa,
Ca'n ea se odinésca trupsioru-ti obositu,
Mutandu-le d'aice desiérta mi-ti remase
Pucinu fusesi in cas'a, la care-ai chinuitu!

Si tu aci recél'a ti-o atrasesi iubita!
Si 'n drumu acusi la Secasiu, acusi car la Ver-sietiu,

Diceai: „Se mi scapu odata viétia amarita
Din recea strainetate in loculu mieu maretiu.“

Voientia-ti é plinita: catedra e lasata, —
Dieci dóue si doi ani sunt un tempu deajunsu frumosu.

Te adusi la mosióra-ti, viétia superata
Aci se ne o resbune unu ceriu mai seninosu!

Tu o sperai acésta, dar hól'a ta cumplita
D'unu anu si jumetate ce nu te mai lasá
In Martiu-ti negri ceriulu, — sperantia amagita!
Aprile furiosulu viétia-ti sagetá.

Voiu plange a ta vresta, virtute, barbatia,
Dreptatea, bunetatea cu care straluceai.
A ta inima buna, o scump'a mia Maria!
La toti si la neprietini asemenea aratai.

Te-oiu plange si m-oiu plange, ca ce in óra mortiei
Mi-ai disu se implinesce, — far' tine nu mai potu:
Caci doru, singuritate si greutatea sortiei
M'apasa, me impila, me sfasia de totu.

Dar eata ear' furtuna spre noi dulce Maria!
Candu fú o septemana dupa ce m-ai lasatu,
Plecaiu cu alu teu frate si cu a sa socia,
— Ca se le facu pre voia — la Sragia — alu loru satu. —

Ei — bunii fratori-mi — vrea mie mangaiere,
Dar' mórtea nesatiósa acasa asteptá,
La prunculu loru Corneliu, o noua desperare!
Pre care 'n patru dile 'lu rapesece ghér'a sa.

Ce va se dica acésta, o Dómne indurate!
Blastemu, au famili'a lipsita de norocu?
Ca eu in conscientia-mi nu sciu de asia pecate,
Ce ar fi potutu aduce asupra-mi asia focu!

Cerescule Parente! ce faci si dai, si éra
Desfaci si ieai la tine cu svafu'ti neurmatsu,
Noi suntemu o nimica, ca fientiele de céra.
Me plecu voientiei Tale si Numelui laudatu!

Te rogu numai Parente, ca dulcea-mi sosióra,
Ca sufletulu sei vina in loculu fericitu;
Iér' mie da-mi putere pen' la a mortiei óra,
Ca amu pentru a mia dulce mai multe de plinitu.

N. T. Velia.